

PATVRTINTA
Valstybinio mokslinių tyrimų instituto
Inovatyvios medicinos centro direktorius
2015 m. gruodžio 7 d. įsakymu Nr. V-34

VALSTYBINIO MOKSLINIŲ TYRIMŲ INSTITUTO INOVATYVIOS MEDICINOS CENTRO AKADEMINĖS ETIKOS KODEKSAS

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Valstybinio mokslinių tyrimų instituto Inovatyvios medicinos centro (toliau – Centras) akademinės etikos kodeksas (toliau – etikos kodeksas) įtvirtina Centro darbuotojų ir kitų Centro akademinės bendruomenės narių veiklos vertybinius principus, profesinio elgesio nuostatas.

2. Vartojamos sąvokos:

Akademinė bendruomenė – Centro mokslo darbuotojai, kiti tyrėjai, doktorantai.

Akademinė etika – visuotinai akademinės bendruomenės pripažintos ir įtvirtintos mokslo ir studijų institucijų etikos kodeksuose akademinės vertybės, užtikrinančios mokslo ir studijų proceso skaidrumą, akademinės bendruomenės narių akademinį sąžiningumą, tarpusavio pasitikėjimą, pagarbą, lygybę, teisingumą, nediskriminavimą, atsakingumą, tausų išteklių vartojimą, akademinę laisvę, mokslo ir studijų darbų vertinimo nešališkumą ir intelektualinę nuosavybės apsaugą.

Akademinės etikos komitetas (toliau – etikos komitetas) – Centro sudaryta kolegiali institucija, vykdanči akademinės etikos kodekso priežiūrą.

Pamatinės akademinės etikos vertybės – akademinis sąžiningumas, atsakingumas, lygybė, teisingumas, nediskriminavimas, atskaitingumas, skaidrumas, tausūs išteklių vartojimas, akademinė laisvė, mokslo ir studijų darbų vertinimo nešališkumas, pasitikėjimas, pagarba.

Socialiai atsakingas elgesys – mokslo ir studijų institucijos akademinės bendruomenės nario sąmoningas, etikos principais grįstas brandus elgesys jį supančioje – išorinėje ir vidinėje – aplinkoje.

3. Kitos sąvokos, vartojamos šiame etikos kodekse, yra suprantamos kaip Lietuvos Respublikos Mokslo ir studijų įstatyme ir kituose teisės aktuose įtvirtintos sąvokos.

4. Etikos kodeksas taikomas ir jo privalo laikytis visi Centro akademinės bendruomenės nariai – mokslo darbuotojai, doktorantai ir kiti tyrėjai.

5. Etikos kodekse įvardytų pažeidimų sąrašas nėra baigtinis.

II. AKADEMINĖS ETIKOS KODEKSO PASKIRTIS

6. Kodekso tikslai:

6.1. skatinti etišką elgesį – svarbiausia ne nubaudimas už netinkamą elgesį, o prevencija;

6.2. nubrėžti atsakomybės ribas – reglamentuoti akademinės bendruomenės narių atsakomybę ir ginti juos nuo neteisėtų sprendimų ir veiksmų (veikimo ir/ar neveikimo);

6.3. atlikti moralinio švietimo funkciją – kodeksas gali būti naudojamas tiek formalaus, tiek neformalaus etiško elgesio mokymo procese, siekiant skatinti akademinės bendruomenės narius vadovautis akademinės etikos principais;

6.4. drausminti akademinės bendruomenės narius – kodekso pagrindu vykdyti akademinės bendruomenės narių veiklos bei sprendimų priėmimo kokybės priežiūrą ir kontrolę etikos požiūriu;

6.5. didinti visuomenės pasitikėjimą – kodekse nurodytos siektinos institucinės vertybės ir standartai turi būti užtikrinti realiais veiksmais, t. y. akademinės bendruomenės nariai privalo vadovautis keliamais reikalavimais ir akademinės etikos principais;

6.6. reguliuoti akademinės bendruomenės narių elgesį – padėti akademinės bendruomenės nariams vertinti ir spręsti konkrečias akademinio gyvenimo situacijas, kuriose iškyla klausimų, susijusių su akademinė etika.

7. Kodekso funkcijos:

7.1. ginti akademinės bendruomenės narių poreikius ir interesus, suderinti organizacinę elgseną su visuomenės vertybėmis ir akademinės etikos principais;

7.2. būti pagrindine akademinės etikos užtikrinimo priemone Centre;

7.3. padėti akademinės bendruomenės nariams suvokti savo misiją visuomenėje, socialinę atsakomybę;

7.4. padėti pasiekti didesnę Centro veiklos skaidrumą;

7.5. parodyti visuomenei, kad Centrai rūpi atsakingas, profesionalus elgesys;

7.6. formuoti ir saugoti Centro įvaizdį;

7.7. nustatyti kriterijus, kuriais akademinės bendruomenės nariai vadovaujasi bendraudami;

7.8. skatinti akademinę bendruomenę dorai ir efektyviai atlikti savo funkcijas;

7.9. skatinti akademinę bendruomenę pasikliauti savo ir institucinių vertybių supratimu;

7.10. būti kompetencijos formavimo(si) priemone profesinių susitikimų, diskusijų pagrindu (pavyzdžiui, inicijuojant etiško elgesio mokymus);

7.11. padėti pasiekti aukštą akademinio sąmoningumo ir socialinės atsakomybės lygį.

III. BENDROSIOS AKADEMINĖS ETIKOS NORMOS

8. Akademinės bendruomenės etikos normas įtvirtina pagrindinės etiško dalykinio (akademinio) elgesio nuostatos, kurios parodo Centro akademinės etikos politikos kryptis ir kurių įgyvendinimą užtikrina Lietuvos Respublikos teisės aktai, sutartys, Centro vidaus tvarkos dokumentai.

9. Akademinė laisvė reiškia akademinės bendruomenės narių teisę atvirai dėstyti savo požiūrį į mokslinių tyrimų ir studijų organizavimą ir administravimą, necenzūrojamai išreikšti kritines pastabas, laisvai plėtoti mokslinę veiklą pasirenkant metodus, Centro įsipareigojimą apsaugoti akademinės bendruomenės narį nuo suvaržymų. Atsakingas naudojimasis šia teise reikalauja, kad akademinės bendruomenės nariai tokią pat teisę pripažintų ir kitiems bendruomenės nariams, palaikytų kritinio mąstymo tradiciją bei atviro svarstymo atmosferą Centre.

10. Atsakingam naudojimuisi akademinė laisve prieštarauja:

10.1. nepakantumas kitai akademinės bendruomenės narių nuomonei bei argumentuotai kritikai;

10.2. akademinės bendruomenės narių teisės išsakyti ir ginti savo nuomonę priimant sprendimus, reikšmingus Centrei akademinėi bendruomenei, jos padaliniam ar pačiam asmeniškai, ignoravimas arba kitas ribojimas;

10.3. teisės atsakyti į kritiką ar kaltinimus ignoravimas arba kitas ribojimas;

10.4. dalyvavimas moksliniuose tyrimuose ar bandymuose, susijusiuose su žala žmogui, gamtai, visuomenei ar kultūrai.

11. Priklausymas akademinėi bendruomenei įpareigoja paisyti bendrųjų Centro interesų ir pagal galimybes prisidėti prie studijų ir mokslinių tyrimų tikslų įgyvendinimo. Todėl etikos požiūriu akademinės bendruomenės nariai privalo:

11.1. aktyviai laikytis akademinio sąžiningumo standartų ir atviros prieigos principo mokslinėje veikloje ir studijų procese;

11.2. inicijuojant ir / ar vykdant projektus, siejamus su Centro vardu, siekti, kad jų rezultatai tarnautų bendriems Centro interesams ir būtų viešai prieinami;

11.3. pranešti etikos komitetui apie atvejus, kurie gali būti susiję su korupcija ar mėginimu daryti neteisėtą poveikį Centro bendruomenės nariui;

11.4. teikti turimą informaciją etikos komitetui ir / ar Lietuvos Respublikos akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriui, nagrinėjant galimus akademinės etikos ir / ar procedūrų pažeidimus;

11.5. atsisakyti naudotis balsavimo teise, kai Centro savivaldos institucijose sprendžiamas finansavimo, nuobaudos skyrimo ar skatinimo klausimas, dėl kurio gali kilti interesų konfliktas;

11.6. naudoti Centro vardą ir vykdyti darbą joje politiniams tikslams tik gavus raštišką Centro sutikimą.

12. Akademinės bendruomenės narių santykiai grindžiami pagarbos, geranoriškumo, nešališkumo ir nediskriminavimo principais. Šiuos principus pažeidžia:

12.1. akademinės bendruomenės narių diskriminavimas kalba, veiksmais ar akademinio vertinimu, taip pat tokio diskriminavimo toleravimas;

12.2. akademinės bendruomenės nario žeminimas naudojantis savo viršenybe.

13. Akademinės bendruomenės narių tarpusavio santykiai grindžiami kolegialumo bei akademinio solidarumo principais, nukreipti į studijų bei mokslinių tyrimų kokybės ir kūrybinės atmosferos užtikrinimą. Šie principai pažeidžiami, kai:

13.1. profesinė konkurencija tarp kolegų įgyja nesąžiningas formas, dalyvaujama neteisėtuose, negarbinguose (gėdinguose ir kitu būdu nedoruose) sandoriuose, nuslepia akademinės bendruomenės nariams skirta informacija, skatinami ir / ar keliami konfliktai, intrigos;

13.2. akademinės bendruomenės narys kitų narių akivaizdoje menkina nedalyvaujančio kolegos mokslinės ir / ar pedagoginės veiklos gebėjimus, teorines pažiūras ir asmenines savybes;

13.3. rekomenduojant suteikti mokslo laipsnį, apdovanojimą ar kolegos veiklos pripažinimą kitomis formomis remiamasi asmeniniu, verslo ar politiniu santykiu, o ne dalykišku pateikto darbo vertinimu bei profesinėmis pretendento savybėmis;

13.4. daromas psichologinis spaudimas akademinės bendruomenės nariui siekiant asmeninio įvertinimo arba norint nuslėpti nesąžiningus akademinis veiksmus;

13.5. paviešinama ar viešai aptarinėjama konfidenciali informacija apie akademinės bendruomenės narius (pavyzdžiui, akademiniai pasiekimai, darbo užmokestis, karjeros ketinimai, sveikatos būklė, asmeniniai reikalai ir pan., išskyrus atvejus, kai pagal nustatytą Centro tvarką asmuo pretenduoja eiti pareigas ir jo akademinio, karjeros pasiekimų, patirties, profesinių ir asmens savybių aptarimas yra būtinas dėl tinkamumo pareigoms eiti vertinimo);

13.6. akademinės bendruomenės nario vardas žeminamas sistemingai (nuosekliai, planingai) pažeidžiant Centro vidaus tvarkos dokumentais nustatytą tvarką.

14. Centro mokslinės bazės, kitų išteklių naudojimas turi būti tausūs, atsakingas ir skirtas Centro prisiimtų įsipareigojimų vykdymui. Šią nuostatą pažeidžia:

14.1. materialinių, žmogiškųjų bei finansinių Centro išteklių naudojimas politinei veiklai, privačiam verslui ar asmeninių poreikių tenkinimui;

14.2. piktnaudžiavimas Centro ištekliais vykdant projektus;

14.3. Centro nuosavybės niokojimas.

IV. MOKSLINĖS VEIKLOS ETIKA

15. Mokslinė veikla turi būti grindžiama sąžiningu tyrimu ir tiesos siekimu, o tyrėjo elgesys – moralumu ir socialiai atsakingu elgesiu. Mokslinis tyrimas neturi daryti žalos visuomenei ir aplinkai. Pripažindami tiesą ir pažinimą aukščiausiu mokslinės veiklos siekiu, tikėdamiesi

pasitikėjimo ir teisingo savo pasiekimų įvertinimo, akademinės bendruomenės nariai, vykdamys mokslinę veiklą, įsipareigoja vadovautis akademinio sąžiningumo principu. Akademinio sąžiningumo principą mokslinėje veikloje pažeidžia:

15.1. padirbinėjimas, klastojimas arba manipuliavimas (pavyzdžiui, nesamų duomenų sukūrimas, esamų duomenų koregavimas siekiant pagerinti ar pabloginti rezultatus). Būdingi padirbinėjimo, klastojimo arba manipuliavimo atvejai:

15.1.1. padirbti parašai, pažymos, ataskaitų duomenys ar rezultatai ir kiti dokumentai;

15.1.2. nurodytas nesamas šaltinis, klaidingas šaltinio puslapis, tinklalapio lankymo data arba kitas šaltinio aprašo duomuo;

15.1.3. gautų duomenų, prieštaraujančių tyrimo hipotezei ir / ar klausimams, ir / ar tyrimo išvadų nutylėjimas;

15.1.4. sąmoningas klaidinančios informacijos apie empirinio tyrimo metodiką pateikimas;

15.1.5. nepagrįstas (nepelnytas) bendraautorystės primetimas kolegoms, pavaldiniams ar vadovams;

15.1.6. mokslinėje veikloje talkinusių asmenų intelektualinio ir / ar finansinio įnašo nepagrįstas neigimas arba nutylėjimas.

15.2. empirinio tyrimo duomenų, kompiuterių programų, empirinės medžiagos pavyzdžių, rankraščio vagystė arba sąmoningas sugadinimas;

15.3. plagijavimas, t. y. idėjų, duomenų ar tekstų nusavinimas nenurodant jų autoriaus, t. y. svetimų idėjų pateikimas kaip savų. Būdingi plagijavimo atvejai:

15.3.1. pateiktas svetimas tekstas be citavimo ženklų – kabučių arba kito pobūdžio išskyrimo iš viso teksto (pavyzdžiui, atskira pastraipa, kursyvu);

15.3.2. perpasakojant arba cituojant svetimą idėją, iliustracinę medžiagą ar duomenis nenurodytas tikslus šaltinis.

15.4. nekorektiškas, tendencingas kolegos darbo kritikavimas ir sąmoningas menkinimas dėl asmeninės antipatijos, konkurencijos, politinių ar kitų su vertinamo mokslinio darbo profesionalumu nesusijusių motyvų;

15.5. pagalba kitam atliekant akademinis veiksmus, pažeidžiančius akademinio sąžiningumo principą;

15.6. akademinis kyšininkavimas, t. y. atlygio už akademinės paslaugas siūlymas arba davimas (asmeninis arba grupinis).

V. AKADEMINĖS ETIKOS KODEKSO PRIĖMIMAS IR ĮGYVENDINIMAS IR PIEŽIŪRA

16. Etikos kodekso projektą rengia Centro mokslo taryba, atsižvelgdama į akademinės bendruomenės nuomonę.

17. Etikos kodeksą tvirtina Centro direktorius.

18. Kodekso priežiūrą vykdo etikos komitetas, vadovaudamasis kodekso nuostatomis ir etikos komiteto veiklos reglamentu.

19. Etikos komitetas sudaromas iš penkių narių penkerių metų laikotarpiui. Centro mokslo taryba rengia ir teikia Centro direktoriui tvirtinti etikos komiteto darbo reglamentą ir etikos komiteto sudėtį iš nepriekaištingos reputacijos Centro akademinės bendruomenės narių.

20. Etikos komiteto nariai eiti pareigas gali ne ilgiau kaip dvi kadencijas iš eilės.

21. Etikos komiteto posėdžiai šaukiami gavus pranešimą ar informaciją apie galimus akademinės etikos ir / ar procedūrų pažeidimus arba siekiant inicijuoti kodekso papildymus ar pataisas;

22. Etikos komiteto posėdžius šaukia ir jiems vadovauja etikos komiteto pirmininkas. Jeigu gautas pranešimas ar informacija susijusi su etikos komiteto pirmininku, posėdį šaukia ir jam vadovauja vyriausias amžiumi iš likusių etikos komiteto narių.

23. Pranešimai dėl galimų etikos pažeidimų pateikiami raštu etikos komiteto pirmininkui. Priimami svarstyti tik motyvuoti pranešimai. Anoniminiai pranešimai nagrinėjami Centro nustatyta tvarka. Pagrindas pradėti nagrinėjimą dėl galimo akademinės etikos pažeidimo:

23.1. asmens (pareiškėjo) rašytinis pranešimas su nurodytais faktais ir juos pagrindžiančiais dokumentais;

23.2. kai etikos komitetui tampa žinoma informacija apie galimai padarytą etikos pažeidimą.

24. Etikos komitetas privalo išnagrinėti gautą pranešimą ar informaciją, priimti sprendimą ir raštu (pasirašytu etikos komiteto pirmininko) atsakyti pareiškėjui ar suinteresuotam asmeniui ne vėliau kaip per 60 kalendorinių dienų nuo pranešimo ar informacijos gavimo dienos. Etikos komitetas pranešimo ar informacijos išnagrinėjimo terminą gali pratęsti motyvuotu sprendimu.

25. Etikos komitetas pranešimo ar informacijos apie galimus akademinės etikos pažeidimus, išskyrus 15.1 ir 15.3 papunkčiuose nustatytus pažeidimus, nenagrinėja, jeigu nuo galimų akademinės etikos pažeidimų padarymo ar paaiškėjimo dienos iki pranešimo ar informacijos gavimo dienos yra praėję daugiau kaip vieni kalendoriniai metai.

26. Akademinės bendruomenės narys, dėl kurio gautas pranešimas ar informacija, yra informuojamas apie pranešimo turinį ir pateikia raštu paaiškinimus per 5 darbo dienas nuo informavimo dienos. Esant akademinės bendruomenės narių, dėl kurių gautas pranešimas ar informacija, prašymui, gali būti pateikiama susipažinti su asmens duomenų subjektu susijusi esama medžiaga ir, jeigu reikia, ji nuasmeninama, nustačius kito asmens duomenų buvimą. Etikos komitetas turi teisę priimti sprendimą, jeigu akademinės bendruomenės narys, dėl kurio gautas pranešimas ar informacija, atsisako pateikti arba nepateikia paaiškinimų per nustatytą laiką.

27. Akademinės bendruomenės narys, dėl kurio gautas pranešimas ar informacija, turi teisę dalyvauti etikos komiteto posėdyje, kuriame svarstomas su juo susijęs pranešimas ar informacija.

28. Etikos komitetas, nustatęs, kad Centro akademinės bendruomenės narių elgesys ar veikla, pažeidžia šio Etikos kodekso reikalavimus gali:

28.1. siūlyti Centro direktoriui Centro darbuotojui ar kitam akademinės bendruomenės nariui taikyti moralines poveikio priemones (pvz., įspėjimą (žodinį, arba rašytinį), paviešinimą apie nederamą elgesį, ar kitas priemones);

28.2. siūlyti Centro direktoriui Centro darbuotojui taikyti drausminę atsakomybę;

28.3. siūlyti Centro direktoriui kreiptis dėl Centro darbuotojo ar kito akademinės bendruomenės nario į Lietuvos Respublikos akademinės etikos ir procedūrų kontrolierių, pateikiant skundą dėl galimo (įtariamo) akademinės etikos pažeidimo.

29. Etikos komitetas į posėdžius turi teisę kviesti ekspertus.

30. Etikos komiteto sprendimai priimami paprasta balsų dauguma. Jeigu posėdyje dalyvaujančių etikos komiteto narių balsai pasiskirsto po lygiai, etikos komiteto pirmininko balsas yra lemiamas

31. Visais atvejais Centro akademinės bendruomenės nariai turi teisę asmeniškai tiesiogiai kreiptis į Lietuvos Respublikos akademinės etikos ir procedūrų kontrolierių pateikiant skundą dėl galimo (įtariamo) akademinės etikos pažeidimo, nesilaikydami Etikos kodekso procedūrų nagrinėjimo reikalavimų, jeigu mano, kad nebus užtikrinamas nešališkas ir objektyvus situacijos vertinimas.

32. Etikos komiteto nariai privalo laikytis nešališkumo ir konfidencialumo ir neatskleisti (neskleisti) tiriamos medžiagos ir / ar informacijos apie tiriamą medžiagą, kol atliekamas tyrimas, užtikrinti pranešėjo konfidencialumą.

33. Etikos kodeksas negali numatyti visų neetiško elgesio atvejų, todėl etikos komitetas, nagrinėdamas konkrečius pranešimus dėl nederamo elgesio kodekso nenumatytais atvejais, turėtų spręsti, ar konkretus poelgis suderinamas su akademinės bendruomenės pripažintomis pamatinėmis akademinės etikos vertybėmis.

V. BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

34. Pretendentams eiti pareigas mokslo ir studijų institucijoje, partneriams, su kuriais pasirašyta bendradarbiavimo sutartis, taikomos šio etikos kodekso nuostatos.

35. Galiojantis etikos kodeksas yra skelbiamas viešai Centro interneto svetainėje adresu www.imcentras.lt.
